

האוניברסיטה העברית בירושלים

סילבוס

עידן של תמורות: יהודים במאות יז-יט - 13024

תאריך עדכון אחרון 02-10-2017

נקודות זכות באוניברסיטה העברית: 2

תואר: בוגר

היחידה האקדמית שאחראית על הקורס: היסטוריה של עם ישראל ויהדות זמננו

השנה הראשונה בתואר בה ניתן ללמוד את הקורס: 0

סמסטר: סמסטר א'

שפת ההוראה: עברית

קמפוס: הר הצופים

מורה אחראי על הקורס (רכז): ענת הלמן

דוא"ל של המורה האחראי על הקורס: anathelman85@gmail.com

שעות קבלה של רכז הקורס: יום שלישי 17:00-18:00

מורי הקורס:

תאור כללי של הקורס:

בקורס נדון בסוגיות מרכזיות בתולדות היהודים במאות השמונה-עשרה והתשע-עשרה. בעזרת קריאתם של מאמרים אקדמיים וניתוחם, נתחקה בקורס אחר תהליכים כלכליים, חברתיים, פוליטיים, דתיים ותרבותיים שאפיינו את חיי היהודים באירופה ובתפוצות אחרות.

מטרות הקורס:

לצד היכרות ראשונית עם ההיסטוריה היהודית המודרנית, בסמינריון נלמד את התלמידים את שיטות המחקר ההיסטורי ונהציג בפניהם מגמות מרכזיות, הרווחות בכתיבה האקדמית על הנושא.

תוצרי למידה

בסיומו של קורס זה, סטודנטים יהיו מסוגלים:

להבחין במגמות המרכזיות המאפיינות את המחקר ההיסטורי ולבקר אותן, וכן לסכם מגמות היסטוריות ולסווגן. להעריך טקסט היסטוריוגרפי ולבנות בהשראתו טקסטים עיוניים משלהם.

דרישות נוכחות (%) :

100%

שיטת ההוראה בקורס: הסמינריון מורכב ממטלה כתובה, שתוגש מדי שבוע: סיכום מבני סדור של מאמר. בסוף השנה יגישו התלמידים תרגיל סיכום קצר.

רשימת נושאים / תכנית הלימודים בקורס:

סמסטר א:

הקדמה

יהודי החצר

הפראנקיסטים

חסידים

מתנגדים

יהודים ואזרחות במאה 18

ראשית תנועת ההשכלה

המהפכה הצרפתית והיהודים

תנועת הרפורמה

האורתודוקסיה

קהילות המזרח

יהודי מארוקו

יהודי עיראק

סמסטר ב:

יהודי אתיופיה

עלילת דמשק
ההשכלה במזרח אירופה
אנטישמיות מודרנית
המשבר במזרח אירופה
יהודי ארה"ב
סוציאליזם
חובבי ציון
פרשת דרייפוס
ציונות מדינית: הרצל
פגישות סיכום

חומר חובה לקריאה:

- Deborah Hertz, "The Despised Queen of Berlin Jewry, or the Life and Time of Esther Liebmann", *From Court Jews to the Rothschilds: Art, Patronage and Power, 1600-1800*, Vivian B. Mann and Richard I. Cohen (eds.), (New York, 1996), pp.67-77.
חנא שמרוק, "עיונים בזיכרונות של יעקב פראנק מימי ילדותו", גלעד, טו-טז (1997), לה-מ'.
יונתן מאיר, "תולדות המתעתע הנפלא", תרביץ, פ / ג (תשע"ב), 474-463. [ביקורת על ספר]
עמנואל אטקס, "הבעש"ט כמיסטיקן ובעל בשורה בעבודת ה'", ציון, סא' / ד' (תשנ"ו), 454-421.
עמנואל אטקס, "הגר"א וראשית ההתנגדות לחסידות", מתוך ש. אלמוג ואחרים (עורכים) תמורות בהיסטוריה היהודית החדשה (ירושלים, תשמ"ח), 458-439.
ONE ALLOTTED ARTICLE (IN ENGLISH) ON 18th CENTURY JEWS
שמואל פיינר, "האשה היהודיה המודרנית: מקרה מבחן ביחסי ההשכלה והמודרנה", ציון, נח' / ד' (תשנ"ג), 500-453.
Ronald Schechter, "Translating the 'Marseillaise': Biblical Republicanism and the Emancipation of Jews in Revolutionary France", *Past and Present*, 143 (1994), 108-135.
מיכאל מאיר, "היהדות ההיסטורית של אברהם גייגר", גשר, כב' [84-85] (תשל"ו), 121-112.
יעקב כ"ץ, "האורתודוקסיה כתגובה ליציאה מן הגיטו ולתנועת הרפורמה", מתוך ההליכה במיצר (ירושלים, תשנ"ב), 20-9.
יוסף טובי, "ארגון הקהילות היהודית בארצות המזרח במאות ה-19 וה-20", קהל ישראל: השלטון העצמי היהודי לדורותיו, ג', ישראל ברטל (עורך), (ירושלים, 2004), 209-191.
Stacy E. Holden, "Muslim and Jewish Interaction in Moroccan Meat Markets, 1873-1912", *Jewish Culture and Society in North Africa*, Emily Benichou Gottreich and Daniel J. Schroeter (eds.), (Bloomington, 2011), 150-167.
דפנה צמחוני, "קווים לראשית המודרניזציה של יהודי בבל במאה ה-19 עד שנת 1914", פעמים, 36 (תשמ"ח), 34-7.
סטיבן קפלן, "גזע" כהיבט של המפגש ההיסטורי בין יהודי אתיופיה ויהדות העולם", פעמים, 80 (1999), 92-83.
Jonathan Frankel, " 'Ritual Murder' in the Modern Era: The Damascus Affair of 1840", *Jewish Social Studies*, 3/2 (1997), pp.1-16.
מקור ראשוני: יל"ג, "קוצו של יוד", תרל"ח.
שלומית וולקוב, "תנועה במעגל: חקר האנטישמיות משמואל אטינגר וחזרה", ציון, עו"ג (2011), 379-369.
יעקב כ"ץ, "שלב ההכנה לתנועה האנטישמית המודרנית (1873-1879)", שנאת ישראל לדורותיה,

שמואל אלמוג (עורך), (ירושלים, תש"ם), 279-290.
 יונתן פרנקל, "עלייתה של הפוליטיקה החדשה: משבר ביהדות רוסיה, 1881-1882", מתוך נבואה ופוליטיקה (ת"א, תשמ"ט): עמודים 65-101 + הערות.
 ישראל ברטל, "אמריקה של מעלה: ארצות הברית כאידיאל וכמופת ליהודי מזרח אירופה במאה ה-19", בעקבות קולומבוס: אמריקה 1492-1992, מירי אליאב-פלדון (עורכת), (ירושלים, 1996), 511-522.
 Deborah Dwork, "Health Conditions of Immigrant Jews on the Lower East Side of New York: 1880-1914", *Medical History*, 25/1 (1981), 1 - 40.
 יהודה ארז, "אהרון זונדלביץ' - יהודי עממי בצמרת הנרודניקים", יהודים בתנועות מהפכניות: קובץ מאמרים, עורך: אלי שאלתיאל (ירושלים, תשמ"ג), 53-66.
 משה מישקינסקי, "ולאדימיר מדם - האיש בתנועתו", יהודים בתנועות מהפכניות, 67-74.
 יוסף גולדשטיין, "'בני-משה': סיפורו של מסדר חשאי", ציון נ"ב / ב' (תשנ"ב), 175-205.
 Jess Olson, "The Dreyfus Affair in Early Zionist Culture", *Revising Dreyfus*, Maya Balakirsky Katz (ed.), (Leiden, 2013), 315-342.
 שלמה אבינרי, "דרכו של הרצל לגיבוש תודעה לאומית יהודית", אלפיים, 15 (תשנ"ח), 254-287.

חומר לקריאה נוספת:

שמואל אטינגר, "ראשית תמורה ביחסה של החברה האירופית ליהודים", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך א', ירחמיאל כהן (עורך), (ירושלים, תשנ"ח), עמ' 11-37.
 שמואל אטינגר, "פעילותם הכלכלית של היהודים", יהודים בכלכלה, נחום גרוס (עורך), (ירושלים, תשמ"ה), עמ' 13-25.
 משה רוסמן, "טיב האוטונומיה של יהדות פולין", קהל ישראל: השלטון העצמי היהודי לדורותיו, כרך ג': העת החדשה, ישראל ברטל (עורך), (ירושלים, תשס"ד), עמ' 27-42.
 גרשון דוד הונדרט, "הקהילה בפולין במאה ה-18: אספקטים שונים", שם, עמ' 43-52.
 ב. מבורך, "מעשי ההשתדלות באירופה למניעת גירושם של יהודי בוהמיה ומוראביה, 1744-1745", ציון, שנה כח', חוברת ג'-ד' (תשכ"ג), עמ' 125-164.
 אריה גרטנר (עורך), יהודי אנגליה בעת החדשה, (ירושלים, תשמ"א).
 חנא שמרוק, "החסידות ועסקי החכירות", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך א', עמ' 187-197.
 עמנואל אטקס, בעל השם: הבעש"ט - מאגיה, מיסטיקה, הנהגה (ירושלים, 2000).
 מיכאל מאיר, צמיחת היהודי המודרני (ירושלים, תשנ"א).
 שמואל פיינר, מהפכת הנאורות: תנועת ההשכלה היהודית במאה ה-18 (ירושלים, תשס"ב).
 עמנואל אטקס (עורך), הדת והחיים: תנועת ההשכלה היהודית במזרח אירופה (ירושלים, תשנ"ג).
 מכאל גרץ, הפרפריה הייתה למרכז (ירושלים, תשמ"ג).
 משה ש' סמט, "היהדות החרדית בזמן החדש", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך א', עמ' 381-405.
 שמואל אטינגר, "שורשי אנטישמיות בעת החדשה", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך ב', עמ' 111-137.
 יעקב כ"ץ, "הצעקה נגד האמן היהודי, ריכארד ואגנר", מתוך שנאת ישראל: משנאת הדת לשלילת הגזע (תל-אביב, 1979), עמ' 155-170.
 יעקב כ"ץ, "לברור המושג 'מבשרי הציונות'", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך ב', עמ' 335-356.
 יהודה סלוצקי, "צמיחתה של האינטליגנציה היהודית-רוסית", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת

החדשה, כרך א', עמ' 347-377.
 נעמי ו' כהן, "האמריקניזציה של היהדות", יהודי ארצות הברית, אריה גרטנר ויונתן ר' סרנה (עורכים), (ירושלים, תשנ"ב), עמ' 109-156.
 בן הלפרן ויהודה ריינהרץ, הציונות: יצירתה של חברה חדשה (ירושלים, תש"ס).
 Hilel Levine, "Frankism as Worldly Messianism", Gershom Scholem's Major Trends in Jewish Mysticism: 50 Years Later, Peter Schafer and Joseph Dan (eds.), (Tubingen, 1993), pp.283-300.
 Israel Getzler, "The Jewish Bund and the Dignity of Man", Religion, Ideology and Nationalism in Europe and America, H. Ben-Israel (ed.), (Jerusalem, 1986), pp.341-354.
 סוציאליזם יהודי ותנועת הפועלים היהודית במאה ה-19, משה מישקניסקי (עורך), (ירושלים, תשל"ו) Richard Cohen Jewish Icons: Art and Society in Modern Europe (Berkeley, 1998).
 יעקב גולדברג, החברה היהודית בממלכת פולין-ליטא (תשנ"ט).
 גרשום שלום, "לדמותו ההיסטורית של ר' ישראל בעל שם טוב", מחקרים בתולדות עם ישראל בעת החדשה, כרך א', עמ' 123-160.
 זהר שביט, "ההביטוס של היהודי החדש של תנועת ההשכלה", ישראל, 16 (2009), עמ' 11-38.
 ירחמיאל כהן, "רטוריקת האמנסיפציה של היהודים ותמונת העתיד", המהפכה הצרפתית ורישומה, ירחמיאל כהן (עורך), (ירושלים, תשנ"א), עמ' 145-169.
 שלמה דשן, "אוכלוסייה ועיסוקים ביהדות מארוקו השריפית", יהודים בכלכלה, נחום גרוס (עורך), (ירושלים, תשמ"ה), עמ' 173-183.
 יוסף טובי, "המבנה החברתי והכלכלי של יהודי תימן במאות ה-19 וה-20", יהודי תימן בעת החדשה, יוסף טובי (עורך), (ירושלים, תשמ"ד), עמ' 196-213.
 יונתן פרנקל, דם ופוליטיקה: עלילת דמשק, היהודים והעולם (ירושלים, 1997).
 יהודה פרידלנדר, "כקוץ זה הנסבך בגיזת צמר": פולמוס יהודה ליב גורדון והרב יוסף זכריה שטרן", הספרות והחיים: פואטיקה ואידיאולוגיה בספרות העברית החדשה, איריס פרוש, חמוטל צמיר, חנה סוקר-שווגר (עורכות), (ירושלים, 2011), עמ' 237-253.
 ירחמיאל כהן, "פרשת דרייפוס והיהודים", שנאת ישראל לדורותיה, שמואל אלמוג (עורך), (ירושלים, תש"ם), עמ' 291-308.
 עזרא מנדלסון, "אמנות והיסטוריה יהודית: 'ישו דורש בכפר נחום' למוריצי גוטליב", ציון סב'ב' (תשנ"ז), עמ' 173-191.
 Omeljan Pritsak, "The Pogroms of 1881", Harvard Ukrainian Studies, 11: 1/2 (1987), pp. 8-43.
 פולה היימן, האישה היהודיה בסבך הקידמה (ירושלים, תשנ"ז).
 יואב פלד, "אוטונומיה תרבותית-לאומית: מאה שנה לבונד", תיאוריה וביקורת 11 (1997), עמ' 163-175.
 ישראל ברטל, "מ'חיבת ציון' לציונות: התנועה הלאומית באימפריה הרוסית, 1881-1917", הציונות לאזוריה: הבטים גאו-תרבותיים, כרך א', אלון גל (עורך), (ירושלים, תש"ע), עמ' 49-90.
 רוברט ס' ויסטריך, "ציונותו של הרצל בין מיתוס לאוטופיה", מיתוס וזיכרון: גלגוליה של התודעה הישראלית, דוד אוחנה ורוברט ס' ויסטריך (עורכים), (ירושלים, 1996), עמ' 111-135.

הערכת הקורס - הרכב הציון הסופי :

מבחן מסכם בכתב/בחינה בעל פה 70 %
 הרצאה 0 %
 השתתפות 10 %

הגשת עבודה 0 %
הגשת תרגילים 0 %
הגשת דו"חות 20 %
פרויקט מחקר 0 %
בחנים 0 %
אחר 0 %

מידע נוסף / הערות:
את שעת הקבלה יש לקבוע מראש באמצעות הדוא"ל:
anathelman85@gmail.com